

Pradžia>Teisės aktai ir Teismo praktika>Nacionalinės teisės aktai

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([len](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

anglų

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Swipe to change

Nacionalinės teisės aktai**Šiaurės Airija**

Šiame puslapyje pateikiama informacija apie įstatymus bei teisės aktų bazes Jungtinėje Karalystėje, ypatingą dėmesį skiriant Šiaurės Airijos jurisdikcijai.

Oficialaus vertimo rodoma kalba nėra.

Čia galite susipažinti su šio teksto vertimu, atliktu mašininio vertimo priemone. Turėkite omenyje, kad jis skirtas tik padėti suprasti tekstą. Šio puslapio savininkas neprisima jokios atsakomybės dėl šio mašininio vertimo priemone išversto teksto kokybės.

-----lietuvių-----bulgarųispanųčekųdanųvokiečiųestųgraikųprancūzųkroatųitalųlatviųvengrųmaliečiųnyderlandųlenkų

portugalųrumunųslovakųslovėnųsuomiųšvedų

Teisės šaltiniai

Pagrindiniai teisės šaltiniai Šiaurės Airijos jurisdikcijoje yra šie:

pirminės teisės aktai, t. y. Jungtinės Karalystės parlamento priimti aktai ir Šiaurės Airijos asamblėjos priimti aktai. Kai kurie kiti su Šiaurės Airija susiję pirminės teisės aktai Tarybos potvarkių (įstatymų lydymųjų teisės aktų) forma taip pat priimami Karalienės Taryboje;

Europos Sąjungos teisė;

antrinė teisė (arba poįstatyminiai aktai) – Šiaurės Airijos įstatymų lydymieji teisės aktai ir įstatymų lydimosios normos. Kai kurie kiti antrinės teisės aktai taip pat gali būti priimami administracinių potvarkių forma;

bendroji teisė, įtvirtinta teismo sprendimais.

Įvairių rūšių teisinių priemonių aprašas

Pirminės teisės aktus, t. y. **parlamento aktus**, priima Jungtinės Karalystės parlamentas, įsikūręs Londone, ir jie gali būti taikomi visoje Jungtinėje Karalystėje arba bet kurioje jos dalyje. Jungtinės Karalystės parlamentas taip pat pritarė teisėkūros galių delegavimui deleguotiesiems parlamentams ir asamblėjoms, kurie gali rengti tam tikrų sričių pirminės teisės aktus, galiojančius jų jurisdikcijos ribose. Monarchas taip pat gali, remdamasis karališkąja prerogatyva, priimti kitus pirminės teisės aktus, kaip antai Tarybos potvarkius, pareiškimus, monarcho leidimus, monarcho nurodymus, nuostatus ir viešus teisės suteikimo raštus.

Antrinės teisės aktai priimami pagal įgaliojimus, suteiktus Jos Didenybės Tarybos arba jos įstatymu arba ministro, departamento (ministerijos), Šiaurės Airijos vykdomosios valdžios ar kitos institucijos ar asmens. Tai vadinamoji **deleguotoji arba antrinė teisėkūra**, o galias suteikiantis įstatymas vadinamas galias ar įgaliojimus suteikiančiu arba pagrindiniu aktu. Antrinės teisės aktai gali būti vadinami įvairiai, pavyzdžiui: Tarybos potvarkiai, nuostatai ar taisyklės, o visi apskritai jie gali būti vadinami įstatymus lydinčiais teisės aktais ar įstatymų lydimosiomis normomis.

Šiaurės Airijos teisės aktai – tai aktai ir rašytiniai įstatymai, kurie gali būti priimti Jungtinės Karalystės parlamento, Šiaurės Airijos parlamento (1921–1972 m.) arba Belfasto įsikūrusios Šiaurės Airijos asamblėjos. Įvairiu metu įgaliotosios Šiaurės Airijos vyriausybės įgaliojimai buvo stabdomi ir daug teisėkūros vyko Tarybos potvarkiais, kurie techniškai yra antrinės teisės aktai, tačiau yra taikomi kaip parlamento aktai. Be kitų teisės aktų, Šiaurės Airijoje taip pat taikomos Jungtinės Karalystės parlamento aktais, Tarybos potvarkiais arba Šiaurės Airijos asamblėjos aktais priimtos įstatymų lydimosios normos – antrinė teisė arba poįstatyminiai teisės aktai.

Įgaliojimai Jungtinės Karalystės vardu sudaryti **tarptautines sutartis** karališkąja prerogatyva suteikti monarchui, kuris tarptautines sutartis sudaro Jungtinės Karalystės vyriausybės teikimu. Jungtinės Karalystės parlamentas neatlieka jokio oficialaus vaidmens sudarant sutartis, tačiau kai dėl sutarties reikalingi Jungtinės Karalystės teisės aktų pakeitimai arba reikia skirti viešųjų lėšų, parlamentas dėl to balsuoja pagal įprastinę procedūrą. Visoms ES sutartims įgyvendinti būtina priimti tam tikrus Jungtinės Karalystės teisės aktus, todėl jos taip pat svarstomos parlamente. Nuo 2010 m. lapkričio 11 d., kai įsigaliojo 2010 m. Konstitucijos reformos ir Valdymo akto 20–25 skyriai, sutartis galima ratifikuoti tik po to, kai: a) valstybės ministras pateikia parlamentui sutarties kopiją, b) sutartis paskelbiama ir c) praeina 21 posėdžiavimo diena, per kurią nė vieni parlamento rūmai nepriima sprendimo, kad sutartis neturėtų būti ratifikuota.

Teisės normų hierarchija

Jeigu atsiranda prieštaravimų tarp atskirų teisės šaltinių, pagrindinė vieta tokiems prieštaravimams spręsti yra teismas. Tokiu būdu teismai gali spręsti ginčus dėl teisės aktų aiškinimo. Kadangi Jungtinė Karalystė neturi rašytinės konstitucijos, parlamento priimtų aktų negalima ginčyti teisme remiantis jų neatitikimu konstitucijai. Remiantis **parlamento suvereniteto konstitucine doktrina**, Jungtinės Karalystės parlamentas yra pagrindinė įstatymų leidžiamoji institucija – jis gali priimti ir panaikinti bet kokį įstatymą, ir jokia kita institucija negali panaikinti parlamento priimto akto ar ginčyti jo teisėtumo.

Tačiau parlamento suvereniteto doktrina ribojama Jungtinės Karalystės narystės Europos Sąjungoje. Remiantis 1972 m. aktu dėl Europos Bendrijų, Europos Sąjungos teisė yra Šiaurės Airijos teisės dalis. Nacionalinės teisės aktai, kiek tai įmanoma, turi būti išaiškinami taip, kad neprieštarautų ES teisei.

1998 m. aktu dėl žmogaus teisių, kuriuo Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija perkelta į Jungtinės Karalystės teisę, teismams suteikiama dar viena galimybė ginčyti parlamento patvirtintus aktus. Jei įmanoma, nacionalinės teisės aktai turi būti aiškinami nepažeidžiant Konvencija saugomų teisių.

Teismų sprendimai, ypač apeliacinių teismų sprendimai, yra svarbūs plėtojant teisę. Teismai ne tik priima autoritetingus sprendimus dėl teisės aktų išaiškinimo, bet ir formuoja **bendrosios teisės**, kuri grindžiama teismo sprendimais ankstesnėse bylose (teismų praktika), **pagrindą**. Apskritai teismams yra privalomi aukštesnės instancijos teismo anksčiau priimti sprendimai. Europos Sąjungos teisės klausimais aukščiausioji institucija, kurios sprendimais vadovaujamas, yra Europos Teisingumo Teismas. Anksčiau Jungtinės Karalystės aukščiausiojo teismo funkciją atliko Lordų Rūmų lordai teisėjai, tačiau juos pakeitė 2009 m. spalio 1 d. pradėjęs veikti naujasis Aukščiausiasis Teismas. Lordai teisėjai tapo pirmaisiais Aukščiausiojo Teismo teisėjais, o vyresnysis lordas teisėjas – Aukščiausiojo Teismo pirmininku.

Institucinė struktūra

Už teisės normų priėmimą ir už sprendimų priėmimo procesą atsakingos institucijos

Pirminės teisės aktus priima Londone esantis **Jungtinės Karalystės parlamentas**. Kad **pasiūlytas akto projektas** (*Bill*) taptų parlamento priimtu aktu, jį turi patvirtinti abeji parlamento rūmai: Bendruomenių Rūmai ir Lordų Rūmai. Abejuose rūmuose įgyvendinami šie teisės akto priėmimo etapai:

pirmasis svarstymas (oficialus akto projekto pristatymas be debatų);

antrasis svarstymas (bendrieji debatai);

komitetų etapas (išsamus nagrinėjimas, debatai ir pataisos. Bendruomenių Rūmuose šis etapas paprastai įgyvendinamas viešame akto projekto komitete);

pranešimo etapas (galimybė pateikti papildomas pataisas);

trečiasis svarstymas (paskutinė debatų galimybė; pataisos galimos Lordų Rūmuose).

Kai akto projektas patvirtinamas abejuose rūmuose, jis grąžinamas pirmiesiems (jį pateikusiems) rūmams, kad būtų apsvarstyti antrųjų rūmų pataisos.

Abeji rūmai privalo pritarti galutiniam akto projekto tekstui. Akto projektas gali net keletą kartų keliauti iš vieno rūmų į kitus, kol galiausiai susitariama dėl kiekvieno akto projekto žodžio. Kai tai įvyksta, akto projektą galima pateikti karališkajam pritarimui.

Šiaurės Airijos asamblėjoje laikomasi panašios procedūros (įskaitant akto projekto pristatymą, svarstymą, debatus ir balsavimą), tačiau įgaliotoje

Asamblėjoje yra tik vieneri rūmai. Akto projekto svarstymą gali inicijuoti ministrai, komitetai ir atskiri Asamblėjos nariai ir pateikti jį Asamblėjos pirmininkui, kad

Asamblėja jį apsvarstyti. Jeigu pirmininko manymu pasiūlymas priklauso Asamblėjos kompetencijai, akto projektas pristatomas rūmuose ir aptariamas.

Tuomet jis perduodamas svarstyti atitinkamam akte numatytam komitetui. Komitetas pateikia Asamblėjai pranešimą, kad nariai galėtų išsamiai apsvarstyti akto projektą ir pasiūlyti pataisas. Tada jis toliau svarstomas Asamblėjoje ir rengiamas galutinis balsavimas.

Akto projektas, perėjęs visus priėmimo etapus Jungtinės Karalystės parlamente arba Šiaurės Airijos asamblėjoje, siunčiamas monarchui, kad šis suteiktų jam karališkąjį pritarimą, po to akto projektas tampa priimtu **aktu**.

Pirminės teisės aktus paprastai galima **pakeisti ar panaikinti** tik naujais pirminės teisės aktais. Vis dėlto esama išimčių, kai tam tikrus pakeitimus galima atlikti arba aktus panaikinti įstatymų lydimaisiais teisės aktais. Taip būna ES įsipareigojimus įgyvendinančių teisės aktų atveju, taip pat teisėkūros reformos aktų, kuriais mažinama ar panaikinama reguliavimo našta, atveju. Tačiau tokius potvarkius, prieš juos priimant, savo nutarimais būtinai turi patvirtinti abeji parlamento rūmai.

Pirminės teisės aktai įsigalioja remiantis akte ar priemonėje esančiomis **nuostatomis dėl įsigaliojimo**. Akte ar priemonėje gali būti nurodyta konkreti įsigaliojimo data. Tai gali būti iškart po to, kai suteikiamas karališkasis pritarimas, konkrečią nurodytą dieną (paprastai praėjus bent dviem mėnesiams po karališkojo pritarimo) arba dieną, kurią turi nurodyti ministras arba departamentas paskelbdamas potvarkį dėl įsigaliojimo datos (įstatymo lydimasis teisės aktas). Atskiroms akto nuostatomis gali būti nurodomos skirtingos įsigaliojimo datos.

Bet kurio antrinės teisės akto įsigaliojimo data paprastai nurodoma pačiame akte. Išimties tvarka aktas gali įsigalioti, kai apie tai paskelbiama oficialiuosiuose leidiniuose (*The London Gazette* arba *The Belfast Gazette*).

Teisinių duomenų bazės

Yra keletas teisės aktų bazių:

JK teisės aktų interneto svetainėje galima rasti Jungtinės Karalystės parlamento, Škotijos parlamento, Šiaurės Airijos asamblėjos ir Nacionalinės Velso asamblėjos priimtų **visų pirminės teisės aktų** tekstus, taip pat visus antrinės teisės aktus, taikomus visoje Jungtinėje Karalystėje ar jos dalyse. Informacija galima naudotis nemokamai;

peržiūrėti pirminės teisės aktai, galioję visose Jungtinės Karalystės dalyse nuo 1235 m. iki šių dienų, patalpinti **JK teisės aktų interneto svetainėje**.

Susijusios nuorodos

Jungtinės Karalystės teisės aktų interneto svetainė

Paskutinis naujinimas: 28/08/2018

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos valstybės narės. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar teisinių įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą ar nurodomą informaciją ar duomenis. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.